

שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן סד
בנדון טבילת עזרא בברית הרחצה.

ב"ה יום ועש"ק בהב"ח מ"א למבנ"י תשכ"א לפ"ק, מנשסתר יצ"ו. שוכט"ס
לכבוד הגה"צ המפורסם לפאר ולתהלה פה"ק וכו' וכו' כש"ת מוה"ר חנניא יו"ט
ליפא טייטלבוים שליט"א אבד"ק נירבאטור וכעת בברוקלין יצ"ו.

את גי"ה במגילה עפה לברר הלכה למעשה, בנדון האנשים הדרים בימי הקיץ
בין ההרים, רחוק ממקוה כשרה, ורוצים לקיים טבילת עזרא, ובמקום ההיא
איכא מקום הרחצה, הנקרא סווימינג פאול (ברית שחיה) שהוא כעין כלי גדולה
עד מאד, הנעשה מחתיכות מתכת ביחד, ושופכים לתוכו מים שאובים ע"י
פלומפ מוואסערלייטונג (משאבה מצנור מים) ונעשה כך שהמימות מתחלפים
מעצמם אויטומאטיש (אוטומטית) והשאלה הוא אם ראוי לטבילה, בשביל
טבילת עזרא, דהא המה שאובים לגמרי, וכלי הקבוע בקרקע, ואולי היא מקבלת
טומאה עכ"ד.

(א) והנה שפיר כתב כהד"ג לברר, דמשום שהמה שאובין ל"ה שום חשש,
דשאובין כשר לבעלי קריין, וכמבוא' (במשניות דמקואות פ"ח וברכות כ"ב ע"ב)
וכן (בב"י או"ח סי' פ"ח ובמג"א שם), אבל עכ"פ צריכים להיות בקרקע, וכמ"ש
(במג"א סי' תר"ו ס"ק ט' ובמחצית השקל שם ובסי' פ"ח ובהגהות הרעק"א שם),
ובנד"ד יש חשש כלי, אכן כיון דהוי כלי שקבעו ולבסוף חקקו, דלפסק הטור
והש"ע (ביו"ד סי' ר"א), ל"ה דין כלי בכה"ג, אלא שהנוב"י מחמיר בטבילה דאו',
אבל בטבילה דרבנן גם הוא מיקל, וטבילת עזרא ל"ה חמיר יותר מטבילה דרבנן
עכת"ד, ודבריו צדקו מאד, (ועי' מה שהארכתי בזה, בספרי חלק ראשון
בקונטרס מקוה טהרה ובשאמ"ק), דמהאי טעמ' כתב הב"י (שם או"ח סי' פ"ח),
במה דבעי ר"פ (בגיטין ט"ז), חציו בטבילה, וחציו בט' קבין, אם מהני לבעל קרי,
וכתב הב"י שם, כיון דטבילת בעל קרי תקנתא דרבנן, אזלינן לקולא בספיקא
דר"פ, וא"כ מכ"ש בנדון דידן דיש לומר כן.

(ב) והנה באמת מטעם הנ"ל, איתא בנח"א (ה' תפילה וק"ש פ"א שהובא
במהרש"ם שבדברי כת"ה) לצדד להקל, אף בטבילה בתוך כלי, כיון דהוי
פלוגתא דאמוראים (בברכות שם) (דף כ"ב ע"ב) יש לנו למיזל לקולא בתקנת'
דרבנן עיי"ש, אבל בזה בודאי א"א לזוז מדברי המג"א שבנויים ע"ד הראב"ד,
ומש"כ הנח"א, שהראב"ד לא כוון אלא להשיג על הרמב"ם, שכתב שאין טבילת

ידים בשאובין, וכתב הראב"ד שאינו כן, שהרי יש טבילה לבע"ק בשאובין, ולרווחא דמילתא נקיט בקרקע עכ"ד, על זה יש לומר, דאף אם יש לומר כן בדברי הראב"ד, אבל דברי המג"א מוכרחין מדברי השלחן ערוך (או"ח בסי' קנ"ט סעי' ז'), וכמ"ש המג"א (שם ס"ק כ"ח), שעל מה שהביא בש"ע (שם (או"ח סי' קנ"ט (סעי' ט"ז)), את דברי הראב"ד דמטבילין הידים בשאובין שבקרקע, ע"ז כתב המג"א אבל בכלי שבקרקע לכ"ע פסולין כמו שכתב (בסעי' ז'), (ועי' שם (או"ח סי' קנ"ט) (בסעי' ח') דאף במחוברת לקרקע ל"מ טבילה), והיינו מדלא הביא שם דעת הראב"ד דטובלין אף בכלים, והרי ש"מ מזה דבכלים אף להראב"ד אין מטבילין הידים, וא"כ ע"כ גם בבע"ק הדין כן, דהרי הראב"ד יליף זה מזה, אבל עכ"פ אין להוסיף חומרא על חומרא, ולומר דאף בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, יפסל לטבילת בע"ק.

(ג) אמנם ראיתי בביאור הלכה (סי' קנ"ט סעי' ט"ז סוד"ה ולהראב"ד), שכתב בזה"ל, ודע עוד דלפי מה שהגר"א מפרש לעיל (בס"ח), דמחובר לקרקע, היינו שקבעו ולבסוף חקקו, ע"כ לדידי' בבעל קרי אסור בכלי, אף באופן זה, ולהכי אסור בזה ג"כ לענין נטילה עכ"ל, הרי עומד לנגדנו שיטת הגר"א, דלפי דברי המשנה ברורה, מחמיר אף לענין בעל קרי, לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, אבל בכ"ז פשיטא, דאף דצריך לחוש לשיטתו כל היכא דאפשר, אבל היכא דלא אפשר שאני.

(ד) והנה בדבר דברי הירושלמי שהביא כת"ה בסוף דבריו, דאיתא שם (בברכות פ"ג סוף ה"ד), אמר ר' ינאי שמעתי שמקילין בה ומחמירין בה, וכל המחמיר בה מאריך ימים בטובה, מקילין בה לרחוץ במים שאובים, מחמירים בה לטבול במים חיים עכ"ל, הנה משם מוכח רק דמים חיים, חשובים יותר מטבילה בשאובין, אבל שטביל' במי גשמים, חשובים יותר מטבילה בשאובין, לא מוכח, אבל בהגהות מראה כהן (בברכות שם כ"ב), ראיתי שהביא מבה"ג (בה' ברכות בד"ב מדה"ס דפוס ווארשא), שכתב לפרש הא דר' ינאי, שמעתי שמקילין בה, היינו מסחא במים שאובין, ושמעתי שמחמירין בה, היינו דמצריכי טבילה במי מקוה דוקא עכ"ל, וע"ז כתב הג' הנ"ל, דלפי דעתו צריך להחמיר לטבול במי מקוה דוקא וכו', וע' בב"י (או"ח סי' פ"ח), שכתב בפשיטות דכשר אפילו במים שאובין, והביא כמה ראיות לזה עיי"ש, אכן לפי דברי בה"ג הנ"ל ראוי להחמיר עכ"ד, וצ"ע דלמה לו להביא ממרחק לחמו, ולא מדברי רש"י (שם דף כ"ב ע"ב במקומו), דפי', שמקילין בה, במרחצאות או בנתינת ט' קבין, שמחמירין בה בארבעים סאה, עכ"ל, והנה במרחצאות, היינו בשאובין, כדאיתא שם (ברכות

דף כ"ב ע"ב) בש"ס אח"ז, אפשר במרחצאות, א"ל רב חסדא, וכי יש טבילה בחמין, ועי' (בתענית י"ד ע"א), דהיינו בשאובין, ועי' במראה הפנים (ירושלמי שם) (ברכות פ"ג סוף ה"ד) ואדרבה מדברי הבה"ג, דכתב מסחא במים שאובין, ומסחא, פירושו רחיצה, שהיא הלשון שהשתמשו בה כל פוסקים הראשונים, לענין ט' קבין עי' בדבריהם, א"כ י"ל, דרצ"ל רק שמקוה נכון יותר מבט' קבין, אבל לא שיהי' חילוק בין טבילה בשאובין, או במקוה כשרה, אבל מדברי רש"י מוכח שפיר, - ומש"כ בירושלמי במים חיים כנ"ל, עי' במראה הפנים שם (ברכות פ"ג סוף ה"ד) שכתב הטעם מפני גודל הגדר, כדמשמע מהאי עובדא דא"א, והי' להם מנהג חומרא בטבילה זו יותר מחומר א"א וכו' עיי"ש, א"כ כ"ז ל"ש בזה"ז, ואנו חוזרין לעיקרא דדינא, דבודאי מהני אף לכתחילה, במקוה של מי גשמים עכ"פ.

(ה) והנה בתשו' מאמר מרדכי (שם סי' א' ב'), במה שדן שם, אם פוסל חציצה בטבילת עזרא, הביא מהא (דיבמות מ"ה ע"ב), מי לא טבל לקריו, ואם אינו פוסל חציצה בבע"ק, דלמא הי' עליו דברים החוצצים, וטביל' גר צריך להיות בלא חציצה, כדאיתא (שם יבמות מ"ז ע"ב), ושם (בסי' ב'), הקשה מהא דבבע"ק סגי בט' קבין ובנתינה, והא ודאי ל"ה גר, וכתבו ליישב עיי"ש, ולכאורה צע"ג, דאמאי לא הקשה ג"כ משאובין, דכשר לבע"ק, ולחד מ"ד אף בכלי כשר כנ"ל, דלא מהני לטבילת גר, וראיתי באמת במנחת חינוך (מצוה ק"פ) שהקשה כן, משאובין, ולחד מ"ד אף בכלי כנ"ל, דמהני בבע"ק, ולא בגר, והניח בצ"ע, וכתב שהיא קושיא עצומה עיי"ש, (וראיתי בס' נדפס מחדש בשם טהרת המים, שהעיר (בגליון בדרמ"ב מדה"ס), על הא דאין פוסל שאובין, וגם לא חציצה להשע"ת (בסי' פ"ח), מהא (דיבמות) הנ"ל, ולא ראה שכבר הקשה כן, בנוגע חציצה, בתשו' מאמר מרדכי, שמשם המקור לדברי השע"ת הנ"ל, ובמנ"ח שם, (מצוה ק"פ) בנוגע לשאובין כנ"ל), אבל תמוה על המאמר מרדכי, שלא הקשה משאובין כלל.

(ו) והנראה לענ"ד בזה, עפי"מ דאיתא בנחל אשכול שם, (ה' תפילה וק"ש פ"א) ליישב, מה דבמתני' (דמקואות) הנ"ל, אית' מקוה לענין טבילת בע"ק, ותיקשי על המ"ד (בברכות) דאף בכלי שרי, ות' דמקוה דנקט, היא משום שדיבר בהוה, שלא שכיח כלי גדול לטבילת כל גופו עיי"ש, וי"ל עוד בזה, עפי"מ שכתב בתשו' שו"מ (מהדורה ג' ח"א סי' קכ"ג), לדחות בחזק יד, את אותם שרוצים למחות באנשים, לבלתי לכת אל המקוה, שהנשים טובלות שם, משום שהנשים השאננות לא ירצו לבוא אל המקוה, וכתב בתו"ד בזה"ל, ואני מוסיף שאם לא

ילכו אנשים למקוה, מי יגיד אם אולי נתקלקל איזה דבר במקוה הצריך תיקון, ונשי לאו דיני גמירי לדעת הקלקול, שיוכל לפסול המקוה, ואנשים חסידים ואנשי מעשה, המה מודיעים את אשר יארע בהמקוה עכ"ל, והרי לפי"ז יותר נכון, שלא יהי' מקוה מיוחדת לאנשים בפני עצמן, אלא שהאנשים ילכו לטבול במקוה של הנשים, (ואף דכעת חששו לזה בכמה מקומות, לעשות מקוה מיוחדת לאנשים, שלא ליתן פתחון פה להנשים השאננות, מ"מ אין תימא אם בזמן הש"ס, עדיין לא הי' מקום לחשוש, שהנשים יזלזלו בטבילה ח"ו, משום שהאנשים ילכו ג"כ במקוה זו), ובזה לא קשה מידי, דשפיר אמר בש"ס (דיבמות), מי לא טבל לקריו, דאין לחשוש דלמא טבל בשאובין, דדיבר בהוה, שאין מקוה מיוחדת לאנשים, אלא טבלו במקוה של הנשים, וא"כ ל"ה שאובין, וכשר גם לטבילת גר, (ועוד י"ל עפי"מ דאיתא בשל"ה) (יומא עמוד התשובה דרכ"ח ע"א ד"ה כל אדם) דט' קבין לא מהני אלא משום טהרה, אבל משום תשובה אינו יוצא בט' קבין, אך מעין ובור מקוה מים יהי' טהור עיי"ש, ומוכח מדבריו, דלתשובה אף במקוה של שאובין לא מהני, ואך מעין ובור מקוה מים יהי' טהור כנ"ל, וא"כ הרי היו צריכים לתקן גם בשביל אנשים מקוה כשרה, וממילא היו טובלים גם לקריין במקוה זו), וכל זה במה ששייך למקוה, אבל לעשות חפיפה וסריקה וחתיכת הצפרנים ובדיקת כל הגוף משום חפיפה, זה ל"ש למקוה, אלא לטורח גופו, ושפיר י"ל, דלא עשה כן אם אינו מחויב, או דלמא לא הלך למקוה, ורק בנתינת ט' קבין, זה קשה שפיר, ועל כן לא הקשה במאמר מרדכי רק מזה, וצ"ל כמ"ש שם.

(ז) ומדי עברי בדברי כהד"ג, ראיתי שיש להעיר מאד, על מה שכתב בלחם ושמלה (בסי' ר"א בשמלה ס"ק ט"ז אות ד' וס"ק כ"ג), והביאו כת"ה, שהוכיח מדברי המרדכי (פ"ב דשבועות) בשם רבינו יואל הלוי, ומדברי רש"י (חגיגה כ"א ע"ב ונזיר ל"ח), דאין פסול בטבילה בכלים, אלא משום שאובין עיי"ש, דא"כ מה יענו למה שחלקו (בברכות) שם, (דף כ"ב ע"ב) לענין טבילת בע"ק, בין שאובין לכלי, והלא היינו הך, וצע"ג.

(ח) ומה שיש לעיין בנוגע לנדון דידן, וחידוש על כהד"ג שלא העיר כלום בזה, דהלא לפי מה שכתב, דנעשה כך, שהמימות מתחלפים מעצמן אויטומאטיש, א"כ בודאי יש בזה ענין של זוחלין, ויש להעיר אם כשר גם זוחלין בבע"ק, והנה מהמג"א (שם בסי' קנ"ט אות כ"ז) והמחצית השקל שם, מוכח דפסול בזוחלין, וכמו שהעיר בזה בתשו' מחזה אברהם (סי' י"ג), במה שפלפל בזה עם הגאון מוה"ר מאיר אריק ז"ל, עיי"ש, וכן ראיתי בתשו' זכרון יהודה (מהרב הגאון

מסאטמאר ז"ל, סי' ס"א), מש"כ להרב הגאון בעל ערוגת הבושם ז"ל, בכעין שאלה דנדון דידן, לטבול לטבילת עזרא, במרחץ בארטפעלד בקאלטוואסער - אנשטאלט, שהמים מתחלפים אויטומאטיש (באופן אוטומטי) והוי זוחלין, ולהבעל ערוגת הבושם ז"ל, הי' נראה להקל לטבילת עזרא, והוא העיר עליו, מדברי הב"י והש"ע גבי נטילת ידים (שם סי' קנ"ט), הנ"ל, עיי"ש, וכפי זכרוני נמצא מזה ג"כ בתשו' ערוגת הבושם (או"ח), אבל אין לפני כעת, ועל כן יש לברר אופן התחלפות המים, ופשי' שאין להחמיר בזה בכל החומרות, וביותר באם אי אפשר בענין אחר, ומחמת שקרוב הזמן שאין הלבליר יוצא בקולמסו הנני מוכרח לקצר.

ובזה הנני ידידו דושה"ט כל הימים, וחותרם בכל חותמי ברכות, יצחק יעקב ווייס.